

Beginnend *Bijbellezen*

Het verhaal van de Bijbel op eenvoudige manier verteld

17. Het bedrog en de vlucht van Jakob

Lezen: Genesis 27:1-28:5

Geloof en ongelof

De Bijbel vertelt veel meer over Jakob dan over zijn vader Isaäk. Net als het verhaal over het leven van Abraham is het verhaal over dat van Jakob belangrijk voor het ontstaan van het volk Israël. God had gezegd dat Jakob de 'zoon van Gods belofte' was; en ook dat Esau zijn eerstgeboorterecht aan hem had verkocht voor een bord soep. Maar wat hadden Isaäk, zijn vrouw Rebekka en hun zonen Jakob en Esau daaruit geleerd? Wat er gebeurde tijdens de hongersnood, toen Isaäk en Rebekka naar de Filistijnse stad Gerar waren gegaan, had hen moeten leren er altijd op te vertrouwen dat God hen altijd zou beschermen, als zij geloofden wat God had gezegd. Maar zoals altijd wil de mens God een handje helpen – voor de zekerheid en dus omdat ze niet echt geloven wat God zegt, of omdat ze geen geduld hebben – of omdat er dingen zijn die ze belangrijker vinden. Bij Isaäk, Rebekka, Jakob en Esau zien we dat al deze dingen meespelen.

Isaäk wil Esau zegenen om zijn lekkere wildbraad

Toen Isaäk oud geworden was, werden zijn ogen zo zwak dat hij niet meer kon zien. Hoe oud weten wij niet. Wel dat hij 180 jaar is geworden en dat hij minstens nog 20 jaar geleefd heeft na de gebeurtenis die de Bijbel ons nu vertelt. Bij het ouder worden besef je steeds meer dat elke dag de laatste kan zijn. Op een dag roept Isaäk Esau bij zich in de tent en zegt tegen hem: "Luister, ik ben oud, iedere dag kan voor mij de laatste zijn." Voor een godvrezend man als Isaäk zou dit toch moeten betekenen dat hij dan met zijn twee zoons praat, om hen aan te sporen de God die hun grootvader Abraham riep en zegende gehoorzaam te zijn. Maar we hebben al gezien dat de liefde van Isaäk 'door de maag' ging: hij hield van lekker eten, en dat eten bracht Esau hem. Dat eten beviel hem dus kennelijk beter dan dat van zijn vrouw en zoon Jakob. De geur en de smaak van het wildbraad van zijn zoon verleidden hem Esau te willen zegenen als hij hem nog eens zo'n lekker stuk vlees brengt: "Neem daarom je jachtgerei, je pijlkoker en je boog, ga het veld in en schiet een stuk wild voor me. Maak dat voor me klaar zoals ik het lekker vind en breng me dat te eten; het zal mij kracht geven om je te zegenen voordat ik sterf." Zelfs nog "met de HEER als getui-

ge." Met die zegen wordt de zegen van de eerstgeborene bedoeld. Als je je nog herinnert wat er gebeurde tussen Jakob en Esau, dan zien we bijna een herhaling daarvan: Esau dacht na een uitputtende jachtpartij geen kracht meer te hebben om het wildbraad voor zijn vader klaar te maken en vroeg Jakob om een bord soep; daarvoor wilde hij zelfs zijn eerstgeboorterecht opgeven. Nu zegt Isaäk geen kracht te hebben om Esau de eerstgeboortezegen te geven als hij niet eerst een stuk wildbraad van Esau heeft gegeten. En dat terwijl Isaäk wist de kracht om te zegenen niet vanuit lekker eten maar van God komt, dat God Jakob had aangewezen als de zoon van de belofte, en dat Esau zijn eerstgeboorterecht zelf had 'verkocht' aan Jakob – eigenlijk kon hij dat natuurlijk helemaal niet verkopen, want God zegt zelf aan wie Hij dat wil geven; de gezindheid van Esau laat zien dat hij dat eerstgeboorterecht niet waard is.

Het bedrog

De vrouw woonde niet in dezelfde tent als de man. Rebekka had Jakob lief en wist wat er speelde tussen hem en Esau; en ook van de verkeerde motieven waardoor haar man Isaäk zich liet leiden. Daarom lette zij steeds op wat er gebeurde en gezegd werd. Zo luisterde zij de gesprekken af tussen Isaäk en Esau. Zij hoort die dag dan ook wat haar man zegt over de zegen voor Esau. Maar in plaats van naar haar man te gaan en er met hem over te spreken dat hij een dwaling zal begaan – want Isaäk zal dan toch moeten toegeven dat God Jakob heeft gekozen – bedenkt zij een list om ervoor te zorgen dat Jakob de zegen krijgt. Ze laat Jakob twee geitenbokjes halen, zodat zij daarvan een maaltijd kan maken zoals Esau zijn wildbraad klaarmaakt; dus zoals Isaäk dat lekker vindt. Jakob heeft dan zo zijn bedenkingen; want zijn vader kan hem dan wel niet zien, maar wel aanraken. Als hij zijn arm zal pakken, zal hij merken dat het niet de sterk behaarde Esau is, maar Jakob met zijn gladde huid. Dan zal het tegenovergestelde gebeuren van wat zijn moeder wil: zijn vader zal hem dan "een bedrieger vinden en breng ik een vloek over me in plaats van zegen." Maar zijn moeder haalt hem over toch te doen wat zij vraagt. Zij bereidt het vlees en doet stukken huid van de bokjes over de hals en de handen van Jakob.

Zo gaat Jakob – vast en zeker met bonzend hart – naar zijn vader. En dan begint het bedrog, en meteen de eerste kans om ermee op te houden, maar dat doet hij niet. Jakob geeft aan dat hij er is: "'Vader', zei hij. 'Ja, mijn zoon', zei Isaäk, 'wie ben je?' Jakob antwoordde zijn vader: 'Ik ben Esau, uw eerstgeboren zoon'." En dan nodigt hij hem uit te eten, want "dat zal u de kracht geven om mij te zegenen." Maar Isaäk vertrouwt het niet. Hij ziet hem dan wel niet, maar hij hoort en ruikt des te beter. Bovendien is Esau meestal veel langer weg. "'Hoe heb je zo snel iets kunnen vinden, mijn zoon!'" zegt Isaäk. Dat is de tweede kans die Jakob krijgt om te stoppen met zijn bedrog, maar hij kiest ervoor de God die niet liegen kan te betrekken in zijn bedrog. Hij antwoordt: "'Doordat de HEER, uw God, alles zo gun-

stijg voor me liet verlopen'." Dan vraagt zijn vader hem dichterbij te komen om te voelen of hij Esau wel is. Als hij zijn armen voelt denkt hij: "Het is Jakobs stem, maar het zijn Esau's handen." Hij herkent Jakob dus niet, maar vraagt voor de zekerheid nog een keer: "'Ben je echt mijn zoon Esau?'" En voor de derde keer laat Jakob de kans voorbijgaan: "'Ja'." Maar ook Isaäk gaat door met zijn zelfbedrog. Jakob had zijn woorden al herhaald: "'eet ... dat zal u de kracht geven om mij te zegenen'." Nu vraagt zijn vader hem het eten voor hem neer te zetten "'zodat ik ervan kan eten, mijn zoon, en de kracht vind om je te zegenen'." Beide spreken en doen dus zonder God te vragen wat zij moeten doen, maar bedriegen zichzelf en de ander in de mening of verwachting dat God het wel goed zal vinden! En dat is een fout die de meeste mensen helaas nog steeds maken...

De zegen voor Jakob

De leugen wordt nog eens bekrachtigd door een kus, die de laatste gelegenheid voorbij laat gaan het (zelf) bedrog te stoppen: "Toen zei Isaäk tegen Jakob: 'Kom eens dichterbij, mijn zoon, en kus me.' Hij kwam dicht bij hem staan en kuste hem. Toen Isaäk zijn kleren rook, sprak hij de zegen over hem uit." In die zegen horen we terug wat God tegen Rebekka had gezegd over de twee wilde jongens in haar buik: "'God geve je dauw uit de hemel en vette vruchtbare aarde, een overvloed van koren en wijn. Volken zullen je dienen, naties zich voor je buigen. Je zult heer zijn over je broers, macht hebben over je moeders zonen. Vervloekt wie jou vervloekt, gezegend wie jou zegent'." En in die laatste woorden vinden we de zegen van God over Abraham terug, die laat zien dat het hier inderdaad gaat om de zegen voor de zoon van de belofte: "'Ik zal zegenen wie jou zegenen, wie jou bespot, zal ik vervloeken. Alle volken op aarde zullen wensen gezegend te worden als jij'."

Geen zegen voor Esau

Ja, en dat laatste wordt al snel duidelijk. Esau komt terug van de jacht en maakt het vlees klaar zoals zijn vader Isaäk dat zo lekker vindt. Als hij naar zijn vader gaat en hem uitnodigt ervan te eten en hem daarna de eerstgeboortezegen te geven, schrikt zijn vader enorm. Dan komt het bedrog aan het licht en ook de reden waarom dat gepleegd werd. Esau is wanhopig en smeekt zijn vader hem ook te zegenen. Maar die vertelt hem dat dit niet kan: "'Je broer is me komen bedriegen en is er met jouw zegen vandoor gegaan. En die zegen zal op hem blijven rusten!'" Esau legt zich daar (voorlopig) mokkend bij neer, maar vraagt wel of zijn vader hem toch op de een of andere manier ook wil zegenen. Hij zegt: "'Niet voor niets heet hij Jakob: hij heeft me nu al twee keer beetgenomen. Eerst heeft hij me mijn eerstgeboorterecht afgenomen en nu ook nog mijn zegen!' Daarna vroeg hij: 'Hebt u dan geen zegen meer over voor mij?' Isaäk antwoordde hem: 'Ik heb hem heer en meester over je gemaakt, en al zijn broers als dienaar gegeven, en hem voorzien van koren en wijn. Wat zou ik dan nog voor jou

kunnen doen, mijn zoon?' Hebt u dan maar één zegen, vader?' vroeg Esau hem. 'Zegen mij, zegen ook mij, vader!' En hij barstte in tranen uit." Maar zijn vader heeft Jakob in feite alles gegeven en kan dus niets anders doen dan hem vertellen wat de zegen van Jakob voor Esau zal betekenen: "'Ver van de vette grond zul je wonen, ver van de hemelse dauw. Je zult leven van je zwaard en dienstbaar zijn aan je broer'."

De moordplannen van Esau en het vertrek van Jakob

Isaäk voegt er echter iets dan toe dat de vijandschap tussen zijn nakomelingen en die van Jakob aankondigt: "'Maar heb je je eenmaal losgerukt, dan werp je zijn juk van je nek'." Zo begint de haat van Esau en zijn nakomelingen tegen Jakob en zijn nakomelingen. Hij wordt als Kaïn die zijn broer Abel uit jaloesheid doodde. Hij zei bij zichzelf: "Het duurt niet lang meer of de dagen van rouw om mijn vader breken aan, dan vermoord ik Jakob." Rebekka luistert echter ook af wat Esau zegt en waarschuwt meteen Jakob. Gehaast zegt zij: "Luister, je broer Esau zint op wraak, hij wil je vermoorden. Doe daarom wat ik zeg, mijn zoon: vlucht onmiddellijk naar mijn broer Laban in Haran. Blijf voorlopig bij hem, totdat de woede van je broer bedaard is. Ik zal je laten terughalen als zijn woede bekoeld is en hij vergeten is wat je hem hebt aangedaan." Ze laat hem niet stiekem weggaan, maar gaat naar Isaäk om hem te zeggen dat Jakob hen beter kan verlaten. Zij vertelt hem niet van de moordplannen van Esau; die zou hij toch niet geloven. Als reden voert zij dan aan dat zij niet wil dat Jakob met een vrouw uit het land Kanaän trouwt, zoals Esau had gedaan. Isaäk is het daarmee eens, roept Jakob en waarschuwt hem: "'Trouw niet met een meisje uit Kanaän ... trouw met een van de dochters van Laban, de broer van je moeder'." Dan zegent Isaäk hem in veel duidelijker woorden dan daarvoor: "'God, de Ontzagwekkende, moge je zegenen, je vruchtbaar maken en je veel nakomelingen geven, zodat er een groot aantal volken uit je voortkomt. Moge Hij jou en je nakomelingen de zegen van Abraham geven, zodat je het land waar je nu nog als vreemdeling woont en dat God aan Abraham heeft gegeven, in bezit krijgt'."

Een waar gebeurd verhaal met een les voor ons

Het Nieuwe Testament leert ons dat dit niet zomaar mooie verhalen zijn, behorend bij de mythen en legenden die elk volk heeft, maar dat dit echt gebeurd is. De schrijver van de brief aan de Hebreeënen vertelt dat wat Isaäk tegen Jakob en Esau zei bedoeld was voor de toekomst. Ook zegt hij dat we moeten leren van wat Esau deed en welke gevolgen dat had: "Zorg ervoor dat niemand zich de genade van God laat ontgaan ... het heilige zozeer minacht als Esau, die voor één enkel bord eten zijn eerstgeboorterecht verkocht. U weet immers dat hij daarna, toen hij alsnog de zegen wilde verkrijgen, afgewezen werd; hij kreeg geen kans meer het goed te maken, ook al smeekte hij er in tranen om."

J.K.D.